

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษีอากรคือแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐ ภาษีจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการหารายได้ของรัฐบาลทุกประเทศ โดยภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บนั้นมีหลายประเภท อาทิเช่น ภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีศุลกากร เป็นต้น ภาษีแต่ละประเภทมีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน การจะใช้ภาษีชนิดใดเพื่อวัตถุประสงค์อย่างไรมัน ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลและลักษณะเฉพาะของภาษีชนิดนั้น

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตมีวิวัฒนาการมาจากการจัดเก็บภาษีฝิ่นและสุรา และต่อมาได้ขยายขอบเขตการจัดเก็บสินค้ามากขึ้นตามลำดับ มีการจัดเก็บภาษีจากสินค้า ปูนซีเมนต์ เครื่องจักรไฟฟ้า ไม้ขีดไฟ ยานยนต์ เครื่องดื่ม น้ำมัน และผลิตภัณฑ์น้ำมัน จนกระทั่งปัจจุบันมีสินค้าและบริการอีกหลายประเภทที่ถูกจัดเก็บภาษีสรรพสามิต ในขณะที่สินค้าบางประเภทถูกยกเลิกไป อย่างไรก็ตามสินค้าดั้งเดิมที่ยังคงจัดเก็บภาษีสรรพสามิต คือ สุรา ยาสูบ ไฟ ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าที่บริโภคแล้วก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ ศีลธรรมอันดี การจัดเก็บภาษีสินค้าดังกล่าวจึงมีเป้าหมายเพื่อให้การบริโภคลดลง สังคมดีขึ้นถือเป็นการช่วยเหลือสังคมอีกด้านหนึ่ง

แนวความคิดการจัดเก็บภาษียาสูบเพื่อวัตถุประสงค์ด้านสาธารณสุขและสังคมดังกล่าวมิใช่จะได้รับการยอมรับเพียงประเทศไทยเท่านั้น ปัจจุบันนานาชาติตระหนักดีว่ายาสูบเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการเสียชีวิตจากสาเหตุที่สามารถป้องกันได้ทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา โดยพบว่าแต่ละวันประชากรโลกเสียชีวิตเนื่องจากยาสูบประมาณ 13,000 คน และองค์การอนามัยโลกคาดคะเนว่าจากปี พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2568 จะเพิ่มขึ้นจาก 1.2 พันล้านคน เป็น 1.7 พันล้านคนโดยประมาณ¹ ซึ่งการแก้ปัญหาความสูญเสียจากการบริโภคยาสูบดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในระดับนานาชาติ

---

¹ ลักขณา เตมศิริกุลชัย, มณฑา เก่งการพาณิชย์, ประภาเพ็ญ สุวรรณ, และสาโรจน์ นาคจู, (2550), *ธงหลักปฏิรูประบบภาษี*, กรุงเทพมหานคร : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, หน้า 30.

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ประเทศสมาชิกองค์การอนามัยโลก ภายใต้ธรรมนูญองค์การอนามัยโลกมาตรา 19 รวมถึงประเทศไทย จึงได้ร่วมกันพัฒนากรอบอนุสัญญาองค์การอนามัยโลกว่าด้วยการควบคุมยาสูบ (WHO : FCTC) ขึ้นด้วยความเชื่อที่ว่า FCTC จะเป็นปัจจัยเสริมของประเทศต่างๆ ทั่วโลกในการควบคุมการบริโภคยาสูบอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อที่จะคุ้มครองมนุษย์ในยุคปัจจุบันและในอนาคตให้ปลอดภัยจากผลร้ายของการบริโภคยาสูบและการสูดดมควันยาสูบไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ โดยจัดให้มีการอบรมมาตรการในการควบคุมยาสูบ ซึ่งภาคีจะบังคับใช้มาตรการต่างๆดังกล่าวทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ เพื่อที่จะลดการแพร่ขยายของการใช้ยาสูบและการสูดดมควันยาสูบให้เป็นที่ไปอย่างต่อเนื่องและอยู่ในระดับที่สูง โดย FCTC กำหนดพันธกรณีให้ประเทศภาคีสมาชิกจัดทำมาตรการ กระบวนการ และแนวทางในการอนุวัติการตามอนุสัญญาเพื่อควบคุมการบริโภคยาสูบ โดยการนำมาตรการทางนิติบัญญัติ มาตรการทางบริหาร มาตรการทางปกครอง และมาตรการอื่นๆ ที่มีประสิทธิภาพมาใช้เพื่อการป้องกันและลดปริมาณการบริโภคยาสูบ

มาตรการต่างๆที่ FCTC กำหนดให้ภาคีสมาชิกนำไปอนุวัติใช้เพื่อควบคุมการบริโภคยาสูบมีอยู่หลายมาตรการ แต่ในบรรดามาตรการต่างๆเหล่านั้น มาตรการทางภาษีและมาตรการด้านราคาถือเป็นมาตรการที่สำคัญที่สุดในการควบคุมการบริโภคยาสูบให้ได้ผล FCTC จึงกำหนดให้ภาคีสมาชิกแต่ละฝ่ายนำมาตรการทางภาษีและมาตรการด้านราคาที่เหมาะสมมาบังคับใช้กับผลิตภัณฑ์ยาสูบ เพื่อวัตถุประสงค์ในด้านสุขภาพ โดยมุ่งเน้นที่จะมีการลดปริมาณการบริโภคยาสูบ

สำหรับประเทศไทยการจัดเก็บภาษียาสูบอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับมาเป็นเวลานานนับถึงปัจจุบันกว่า 40 ปีแล้ว รูปแบบการจัดเก็บภาษีตามกฎหมายดังกล่าวถูกออกแบบมาเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของรัฐบาลในอดีต ซึ่งมิได้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ด้านสาธารณสุขและสังคมมากนัก อีกทั้งปัจจุบันสภาพการณ์เกี่ยวกับยาสูบได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ทำให้การจัดเก็บภาษีตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการอำนวยความสะดวกแก่รัฐและในด้านการควบคุมการบริโภคยาสูบ

ปัจจุบันประเทศต่างๆทั่วโลกให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้นกับปัญหา การควบคุมการบริโภคยาสูบ ทั้งนี้เนื่องจากยาสูบเป็นสาเหตุของปัญหาสุขภาพที่ร้ายแรงมากมายที่สามารถป้องกันได้ ซึ่งจากรายงานขององค์การอนามัยโลก พบว่ามีผู้เสียชีวิตเนื่องจากการบริโภคยาสูบหรือการได้รับควันบุหรี่ถึง 5 ล้านคนต่อปี และคาดการณ์ไว้ว่าหากประเทศต่างๆไม่ได้ร่วมมือกันอย่างจริงจังในการป้องกันและควบคุมการบริโภคยาสูบจะมีผู้เสียชีวิตเพิ่มเป็น 8 ล้านคนต่อปี ในปี พ.ศ. 2573 ดังนั้นองค์การอนามัยโลกได้จัดให้ยาสูบเป็นปัญหาที่สำคัญอันดับต้นๆ ที่ทุกประเทศต้องร่วมมือกันแก้ไขอย่างเร่งด่วน สำหรับผลิตภัณฑ์ยาสูบกล่าวได้ว่าเป็นสินค้าที่มีการจัดเก็บภาษีในเกือบทุก

ประเทศโดยในอดีตการจัดเก็บภาษีจากผลิตภัณฑ์ยาสูบมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกับการจัดเก็บภาษีจากสินค้าประเภทอื่น กล่าวคือ มุ่งเน้นเพื่อหารายได้ให้แก่รัฐบาลเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันปรากฏหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ชี้ชัดว่า การบริโภคยาสูบเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วยของทั้งผู้บริโภครวมและบุคคลที่อยู่รอบข้าง เป็นผลให้รัฐบาลต้องเสียดำเนินค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขในการรักษาพยาบาลผู้เจ็บป่วยจากยาสูบเป็นจำนวนมาก จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวทำให้แนวคิดในการจัดเก็บภาษียาสูบในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตมาก วัตถุประสงค์ด้านสาธารณสุขถูกนำมาอ้างเพื่อเป็นเหตุผลในการจัดเก็บภาษียาสูบมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ดังกล่าวมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าวัตถุประสงค์ด้านรายได้

ผลิตภัณฑ์ยาสูบเป็นสินค้าหลักที่ทำรายได้ภาษีเป็นลำดับที่ 4 ของกรมสรรพสามิต ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 15 หรือประมาณ 59,000 ล้านบาทต่อปี รายได้การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตผลิตภัณฑ์ยาสูบได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนจากการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน เนื่องจากการลดอากรขาเข้าตามข้อตกลงอาฟต้า (AFTA) ซึ่งปัจจุบันส่งผลให้อากรของผลิตภัณฑ์ยาสูบจัดเก็บในอัตราร้อยละ 0 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 ที่ผ่านมานอกจากนั้น กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลังและกระทรวงสาธารณสุขได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการควบคุมการบริโภคยาสูบ เนื่องจากยาสูบเป็นสาเหตุของปัญหาสุขภาพที่ร้ายแรงที่สามารถป้องกันได้ โดยเฉพาะ ภายหลังจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) ซึ่งจะส่งผลให้มีการลักลอบนำสินค้ายาสูบเข้ามาในประเทศเพิ่มขึ้นและการกระทำผิดกฎหมาย (Illicit Trade) ที่เพิ่มขึ้น²

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากผลิตภัณฑ์ยาสูบของประเทศไทย มีการจัดเก็บภาษีในอีกหลายประเภท อันได้แก่ ภาษีสรรพสามิต ภาษีมูลค่าเพิ่ม อากรขาเข้า ภาษีเรียกเก็บเพื่อสมทบกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ และภาษีที่จัดเก็บเพื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่ภาษีที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาษีสำคัญที่จัดเก็บจากผลิตภัณฑ์ยาสูบ คือ สรรพสามิต การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากผลิตภัณฑ์ยาสูบของประเทศไทยได้จัดเก็บโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน แม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงมาโดยตลอดก็ตาม แต่ในส่วนที่เป็นโครงสร้างกฎหมายยังคงเป็นรูปแบบเดิมที่ถูกกำหนดขึ้น โดยอาศัยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประกอบอุตสาหกรรมยาสูบในอดีต และเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของรัฐบาลในอดีตที่มุ่งหารายได้จากภาษียาสูบเป็นสำคัญ แต่ปัจจุบันรูปแบบการประกอบอุตสาหกรรมยาสูบและแนวคิดของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากผลิตภัณฑ์ยาสูบได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมดังที่กล่าวในตอนต้น การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 จึงทำให้เกิดปัญหา มีการหลีกเลี่ยงภาษี

² สำนักแผนภาษี กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง. (2013). *ข่าวกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 17/2556*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.mof.go.th/home/Press_release/News2013/017.pdf [2014, 24 พฤศจิกายน]

ได้โดยง่าย เป็นผลให้การจัดเก็บภาษียาสูบไม่มีประสิทธิภาพ ไม่อาจอำนวยความสะดวกแก่รัฐบาลได้อย่างแท้จริง และประการสำคัญคือไม่สามารถควบคุมการหรือจำกัดการบริโภคยาสูบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยจากการศึกษาพบว่า การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากผลิตภัณฑ์ยาสูบตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ประสบปัญหาสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างอัตราภาษียาสูบ
2. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ระบบใบอนุญาตในการบริหารจัดการเก็บภาษี และ
3. ปัญหาการลักลอบค้ายาสูบผิดกฎหมาย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 และกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง

1.2.2 เพื่อศึกษาโครงสร้างภาษีสรรพสามิต ฐานในการคำนวณภาษี ระบบใบอนุญาต การกำหนดค่านิยาม ตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509

1.2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความรับผิดชอบ องค์ประกอบความผิด และมาตรการการลงโทษของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหากฎหมายเกี่ยวกับโครงสร้างภาษีสรรพสามิต ฐานภาษี และอัตราภาษีที่ใช้จัดเก็บและมาตรการการลงโทษตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบ ซึ่งได้แก่พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 แล้วก็ตาม แต่บทบัญญัติทางกฎหมาย และกระบวนการจัดเก็บภาษียังไม่ชัดเจน ทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงภาษี ลักลอบนำเข้าสินค้ายาสูบมาในราชอาณาจักร โดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมาย และปัญหาการจัดเก็บภาษี จึงควรมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภาษีสรรพสามิต ฐานในการคำนวณภาษี ระบบใบอนุญาต การกำหนดค่านิยาม การดำเนินคดี มาตรการการลงโทษและอายุความ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม สอดรับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงปัญหากฎหมายเกี่ยวกับ โครงสร้างภาษีสรรพสามิต ฐานในการคำนวณภาษี ระบบใบอนุญาต การกำหนดค่านิยาม การดำเนินคดี มาตรการการลงโทษและอายุความ ภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 โดยจะศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยฉบับนี้จะใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิเคราะห์จากบทบัญญัติของกฎหมาย บทความ วารสาร คำพิพากษา คำสั่งศาล สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คำอธิบาย เอกสารสิ่งพิมพ์ เอกสารประกอบการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบสภาพปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 และกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง

1.6.2 ทำให้ทราบโครงสร้างภาษีสรรพสามิต ฐานในการคำนวณภาษี ระบบใบอนุญาต การกำหนดค่านิยาม ตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509

1.6.3 ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์ความรับผิดชอบ องค์ประกอบความผิด และมาตรการการลงโทษของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

1.6.4 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหามกฎหมายเกี่ยวกับโครงสร้างภาษีสรรพสามิต ฐานภาษี และอัตราภาษีที่ใช้จัดเก็บและมาตรการการลงโทษตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509

1.7. นิยามศัพท์

“**ภาษีสรรพสามิตยาสูบ**” คือ ภาษีที่เก็บจาก “ค่าแสดมปียาสูบ” ตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ³

“**ยาเส้น**” หมายความว่า ใบยาหรือยาอัดซึ่งได้หั่นเป็นเส้นและแห้งแล้ว⁴

“**ยาสูบ**” หมายความว่า บุหรี่ซิการ์ บุหรี่อื่น ยาเส้นปรุง และให้รวมตลอดถึงยาเคี้ยวด้วย⁵

“**บุหรี่ยี่ห้อ**” หมายความว่า ยาเส้นหรือยาเส้นปรุง ไม่ว่าจะมียาแห้งหรือยาอัดเจือปนหรือไม่ ซึ่งมวนด้วยกระดาษหรือวัตถุที่ทำขึ้นใช้แทนกระดาษหรือใบยาแห้ง หรือยาอัด⁶

“**บุหรี่ยี่ห้อ**” หมายความว่า ใบยาแห้งหรือยาอัด ซึ่งมวนด้วยใบยาแห้งหรือยาอัด⁷

“**บุหรี่ยี่ห้อ**” หมายความว่า ยาเส้นหรือยาเส้นปรุง ซึ่งมวนด้วยใบตอง กลีบบัว กาบหมาก ใบมะกา ใบจาก หรือวัตถุอื่นที่มีใช้กระดาษหรือวัตถุที่ทำขึ้นใช้แทนกระดาษ และมีใช้ใบยาแห้งหรือยาอัด⁸

“**ยาเส้นปรุง**” หมายความว่า ใบยาซึ่งมิใช่ใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมืองหรือยาอัด ซึ่งได้หั่นเป็นเส้นและปรุงหรือปนด้วยวัตถุอื่นนอกจากน้ำ⁹

“**ยาเคี้ยว**” หมายความว่า ส่วนใดส่วนหนึ่งของใบยาแห้ง นอกจากใบยาแห้งพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง ซึ่งได้ปรุงหรือปนด้วยวัตถุอื่นนอกจากน้ำเพื่ออมหรือเคี้ยว¹⁰

“**การจัดเก็บภาษีตามอัตรารวมมูลค่า (Ad Valorem Tax Rate)**” คือการจัดเก็บภาษีตามราคาสินค้า เช่น การจัดเก็บภาษีตามมูลค่าร้อยละของราคาหน้าโรงงาน ราคาขายส่ง หรือราคาขายปลีก เป็นต้น¹¹

³ วิปทยา นาควิโรจน์ (2557, 24 พฤศจิกายน). *นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการ สำนักมาตรฐานและพัฒนาการจัดเก็บภาษี 2 กรมสรรพสามิต*. สัมภาษณ์.

⁴ พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509 มาตรา 4.

⁵ พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509 มาตรา 4.

⁶ พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509 มาตรา 4.

⁷ พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509 มาตรา 4.

⁸ พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509 มาตรา 4.

⁹ พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509 มาตรา 4.

¹⁰ พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509 มาตรา 4.

“การจัดเก็บภาษีตามอัตราปริมาณ (Specific Tax Rate)” คือการจัดเก็บภาษีตามน้ำหนักสินค้า เช่น ลิตร กิโลกรัม ซองและมวน เป็นต้น¹²

“ราคาซี.ไอ.เอฟ. (C.I.F.)” คือ ราคาขายเส้นหรือราคาขายสุบบวกด้วยค่าประกันภัยและค่าขนส่งถึงด่านศุลกากรในราชอาณาจักร¹³

“ภาษีแบบรวมใน (Inclusive Tax Rate)” คือการนำค่าภาษีมารวมคำนวณอยู่ในฐานภาษี¹⁴

“ภาษีแบบแยกนอก (Exclusive Rate)” คือ การไม่รวมภาษีสรรพสามิตยาสูบที่พึงชำระ¹⁵

---

¹¹ วิไล ตันตินันท์ธนา. (2554). *การศึกษาผลกระทบข้อตกลงการค้าเสรีที่มีผลกระทบต่อภาษีสรรพสามิตยาสูบ*. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 74, สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. หน้า 5.

¹² เรื่องเดียวกัน. หน้า 5.

¹³ วิไล ตันตินันท์ธนา. อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 11. หน้า 5.

¹⁴ วิไล ตันตินันท์ธนา. อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 11. หน้า 5.

¹⁵ วิปทยา นาควิโรจน์. อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 3.